

ЦІННІСНО-МОТИВАЦІЙНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО РОСТУ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Іванова Л. С.

*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та психології освітньої діяльності
Запорізькій національній університет
вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0002-9286-0264
Lar17115@ukr.net*

Ключові слова: цінності,
ціннісні орієнтації, смисл,
мотив, мотивація, ціннісно-
сміслова сфера, педагогічна
діяльність.

Стаття присвячена аналізу ціннісно-мотиваційних факторів, які супроводжують особистісно-професійний ріст викладача вищої школи. Аналіз наукової літератури свідчить про зростаючий інтерес до ціннісно-сміслової сфери і смислотвірної активності особистості. У статті підкреслюється, що питання цінностей, особливо процес їх становлення, розвитку та регуляції є актуальним для освітньої сфери. Цінності мають смислову природу тому обґрунтування смислової регуляції життєдіяльності дозволяє розглядати ціннісні орієнтації як глибинні регулятори поведінки людей. Формування цінностей людини починається задовго до того, як суб'єкт отримує досвід професійної діяльності. Тому цінності самим безпосереднім чином можуть детермінувати професійну діяльність. Визначено, що цінності мають динамічний аспект. Динаміка розвитку ціннісних орієнтацій проявляється в поведінці людини та визначеній системі відносин до себе, до інших, до світу. Але цінності педагога і цінності суспільства можуть також вступати в протиріччя і здійснювати істотний вплив на професійне особисте зростання. Автор припускає, що це може бути зумовлено неповторними особливостями фізичного та психічного складу кожного індивіда, від його інтроєктивів та його відповідальності.

У статті представлені мотиваційні компоненти, що характеризують мотивацію педагогічної діяльності. Мотиваційно-ціннісний аспект діяльності викладача визначається професійно-ціннісними орієнтаціями, особистісними конструктами і настановами. Педагогічна мотивація характеризується спрямованістю, стійкістю, динамічністю і розглядається як ієрархічна структура, в яку входять відносини педагога до себе і до своїх вихованців, ціннісні орієнтації, цілі, смисли, потреби в педагогічній діяльності. У роботі підкреслюється, що сформована мотивація професійного саморозвитку – одне з основних умов самостійного освоєння викладачем необхідних знань і вмінь, розвитку особистісних характеристик, необхідних для успішного оволодіння професійною діяльністю. Автор статті підкреслює, що найголовнішою умовою успішної роботи викладача вищої школи має стати визнання цінності кожної людини, важливості людських взаємин у процесі навчання і виховання.

VALUE AND MOTIVATIONAL DETERMINANTS OF PERSONAL AND PROFESSIONAL GROWTH OF A HIGHER EDUCATION TEACHER

Ivanova L. S.

*Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Pedagogy and Psychology of Educational Activity
Zaporizhzhia National University
Zhukovskoho str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0002-9286-0264
Lar17115@ukr.net*

Key words: *values, value orientations, meaning, motive, motivation, value-semantic sphere, pedagogical activity.*

The article is devoted to the analysis of value-motivational factors that accompany the personal and professional growth of a high school teacher. Analysis of the scientific literature shows a growing interest to the value-semantic sphere and meaning-making activity of the individual. The article emphasizes that the issue of values, especially the process of their formation, development and regulation is relevant for the educational sphere. Values have a semantic nature, so the rationale for the semantic regulation of life allows us to consider value orientations as deep regulators of human behavior. The formation of human values begins long before the subject gains professional experience. Therefore, values can directly determine professional activity. It is determined that values have a dynamic aspect. The dynamics of the development of value orientations is manifested in human behavior and a certain system of relations to themselves, to others, to the world. But the values of the teacher and the values of society can also conflict and have a significant impact on professional and personal growth. The author suggests that this may be due to the unique characteristics of the physical and mental composition of each individual, his introjects and his responsibilities. The article presents motivational components that characterize the motivation of pedagogical activity. Motivational and value aspect of the teacher's activity is determined by professional and value orientations, personal constructs and guidelines. Pedagogical motivation is characterized by focus, stability, dynamism and is seen as a hierarchical structure, which includes the teacher's relationship to himself and his students, values, goals, meanings, needs in teaching. The article emphasizes that the formed motivation of professional self-development is one of the main conditions for independent mastering by a teacher of the necessary knowledge and skills, development of personal characteristics necessary for successful mastering of professional activity. The author of the article emphasizes that the most important condition for the successful work of a high school teacher should be the recognition of the value of each person, the importance of human relationships in the process of learning and education.

Постановка проблеми. Вища освіта є історично сформованим соціальним інститутом, відповідальним за успадкування, накопичення і відтворення наукових знань, культурних цінностей і норм. Саме ця унікальна місія забезпечує виконання вищими навчальними закладами всіх прагматичних задач – від підготовки фахівців і проведення наукових досліджень до формування громадської думки в багатьох сферах життя суспільства.

Як пріоритети розвитку кадрового потенціалу вищої школи можна прийняти концептуальні положення про університети, сформульовані

С. Гессеном ще на початку ХХ століття: «Університет є викладання через вироблене на очах учнів дослідження... Єдність дослідження та викладання означає перш за все, що наука в університетському викладанні розглядається завжди як ще не зовсім вирішена проблема, як щось, що знаходиться в процесі дослідження, тоді як школа вчить готовим і закінченим знанням [5].

Як ні в якій іншій сфері людської діяльності ціннісні установки, що панують в освіті, здатні перетворюватися не тільки в наміри людей, а й у реальні практичні справи, оскільки освіта – це фундаментальна основа і одне з джерел створення

реальних уявлень про справжність і надумані цінності людини в різних життєвих сферах.

Таким чином, **мета статті** полягає в аналізі ціннісно-мотиваційних факторів, які супроводжують особистісно-професійний розвиток викладача вищої школи.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Цінності мають смислову природу, тому обґрунтування смислової регуляції життєдіяльності як основоположної характеристики людського способу існування і як конструюючої функції особистості, дає змогу розглядати ціннісні орієнтації як глибинні регулятори поведінки людей. Вчені, які досліджують проблеми психології сенсу (О. Асмолов, Б. Братусь, Ф. Василюк, Д. Леонтьєв, В. Столін, Г. Тульчинський та інші дослідники), вважають, що саме зміст є підставою для пізнання світу, і саме зміст задає напрямок і активізує діяльність людини. Ціннісні ж орієнтації пов'язують у єдине ціле когнітивну, мотиваційну, емоційну та інші сфери, інтегруючи їх у єдину смислову сферу, яка надає особистості цілісність.

На основі аналізу різних підходів до визначення цінностей, запропонованих у філософії, соціології, етиці, педагогіці і психології, Д. О. Леонтьєв прийшов до висновку про неминучість співвіднесення цього поняття з трьома різними групами явищ. Було сформульовано уявлення про три форми існування цінностей, які переходять одна в іншу:

1) суспільні ідеали – вироблені суспільною свідомістю і присутніх у ньому узагальнені уявлення про досконалість у різних сферах суспільного життя; 2) предметне втілення цих ідеалів в діяннях або творах конкретних людей; 3) мотиваційні структури особистості («моделі належного»), які спонукають її до предметного втілення у своїй діяльності суспільних ціннісних ідеалів. Ці три форми існування переходять одна в іншу. Спрощено ці переходи можна уявити собі таким чином: суспільні ідеали засвоюються особистістю і в якості «моделей належного» починають спонукати її до активності, в процесі якої відбувається їх предметне втілення; предметно ж втілені цінності, у свою чергу, стають основою для формулювання суспільних ідеалів і так далі по нескінченній спіралі. Психологічна модель будови і функціонування мотивації людини та її розвитку в процесі соціогенезу, конкретизує розуміння особистісних цінностей як джерел індивідуальної мотивації, функціонально еквівалентних потребам. Особистісні цінності формуються в процесі соціогенезу, досить складно взаємодіючи з потребами [7, с. 35].

Формування цінностей людини починається задовго до того, як суб'єкт отримує досвід професійної діяльності. Тому цінності безпосередньо можуть детермінувати професійну діяль-

ність. Визнання цінностей реально діючими іманентними регуляторами діяльності індивідів, які впливають на поведінку незалежно від їх відображення в свідомості, не заперечує існування не співпадаючих з ними як за змістом, так і з психологічною природою свідомих переконань чи уявлень суб'єкта про власні цінності.

Цінності у всіх людей абстрактно близькі. Загальновідомо, що сім'я, дружба, цікава робота, безпека, здоров'я є цінностями. Індивідуальні особливості людей ховаються не стільки у відмінностях змісту цінностей, скільки в їх пріоритетах, в рішеннях, які приймаються у ситуаціях вибору між цінностями.

У зв'язку з цим вивчення ціннісного контексту, особливо його динамічного аспекту, на тлі якого суб'єкт набуває професійний досвід, є важливою ланкою в розумінні процесів професійного росту. Знаючи ці пріоритети, можна зрозуміти, які ж критерії реально використовує педагог у своїй роботі. Критерії фундаментальних особливостей професії викладача вищої школи найбільш вдало, на наш погляд, сформульовані Т. Парсонсом і Н. Сторер [11]. До них належать:

1. Професійна відповідальність не тільки за зберігання, передачу і використання спеціалізованої суми знань, а й за їх примноження, коли в діяльності викладача вузу поєднуються функції навчання і дослідження.

2. Значна автономність професії. Вона обумовлена тим, що про наукову компетентність викладача вищого навчального закладу можуть судити тільки його колеги, оцінюючи рівень його кваліфікації за своїми специфічними критеріями.

3. Професійна майстерність викладача як педагога і вченого не є об'єктом «купівлі-продажу». За ефективність освіти в рівній ступені відповідальні як викладач, так і студент.

4. Мотивація діяльності викладача вузу трохи інша, ніж просто отримання плати за надані послуги. Дуже важливим стимулом для нього (і це підтверджують дані соціологічних досліджень) є професійне визнання колег, тих, хто здатний оцінити його інтелектуальні зусилля і наукову компетентність. Це служить і умовою збереження автономії викладацької професії, і засобом внутрішнього контролю та саморегулювання. Результат кваліфікаційної оцінки викладача вищого навчального закладу – вчений ступінь і вчене звання, що присуджуються науковим співтовариством професіоналів із цієї спеціальності.

Цінності педагога і цінності суспільства можуть також вступати в протиріччя і робити істотний вплив на професійний і особистий ріст. І. Телегіна вказувала, що особистісні цінності можуть не збігатися з громадськими, хоча особистість – продукт суспільного розвитку, соціокультурної дійсності [12, с. 46].

Це зумовлено, по-перше, неповторними особливостями фізичного та психічного складу кожного індивіда, які залежать, в свою чергу від різних спадкових комбінацій і від такого ж нескінченного розмаїття того мікросередовища, в яку потрапляє індивід. По-друге, у кожному суспільстві особистість повинна самостійно вирішувати багато питань свого життя. По-третє, особистість вбирає успадковані від минулого і сприйняті від оточуючих пережитки, забобони, помилкові цінності. Нарешті, особистість у ряді випадків залишається несприйнятливою до тих цінностей, які їй пропонує суспільство. У результаті всього цього фактичні життєві цінності особистості часто опиняються в протиріччі з цінностями суспільства.

Л. Мітіна вважає, що особисті цінності представляють індивідуальні варіанти соціальних цінностей, а ціннісне ставлення визначається співвідношенням суспільних та особистісних мотивів [9, с. 103].

Міра усвідомлення людиною системи цінностей визначає рівень його духовного розвитку. Піднімаючись на рівень осмислення, на рівень ідеї, людина вирішує для себе глобальні питання сенсу людського буття і щастя життя, свободи і відповідальності, любові й обов'язку, добра і зла. У кожної людини своя міра причетності до загальнолюдських цінностей. Об'єкти ціннісного ставлення можуть бути однаковими, але міра розвиненості кожної відносно різна. Духовний світ кожної людини унікальний та неповторний [1, с. 43].

Шлях освоєння цінностей лежить через переживання. Цінностям не можна навчити, їх потрібно проживати. Щоб педагогічна діяльність переживалася як визначальна цінність, вона повинна викликати у педагога певні емоції, він повинен бути з самого початку захоплений нею.

Концепція професійного росту викладача вищої школи має своїм джерелом загально-філософську ідею саморозвитку, що розуміється як «зміна суб'єкта під впливом внутрішньо властивих йому протиріч, факторів і умов». Розуміння вимог та обмежень у своїй професійній діяльності дозволяє вводити правила і норми. Втім, особисті ціннісні пріоритети, також як і юридичні і технологічні вимоги можуть змінюватися. І сигналом такої зміни буде почуття незадоволеності, дискомфорту. Воно означатиме, що знову виникла необхідність проаналізувати свої рішення і цінності, усвідомити нові пріоритети.

Ціннісні орієнтації – це спрямування особистості, уявлення про ідеали, сенс життя і діяльності, які в сукупності лежать в основі активності людини. Динаміка розвитку ціннісних орієнтацій проявляється в поведінці людини та визначеній системі відносин до себе, до інших, до світу. Ціннісні орієнтації переважно визначають значущі

для особистості оцінки дійсності. Соціальна та пізнавальна мотивації визначають позитивне ставлення до професійної діяльності, її особистісну значимість для викладача. Важливість цього показника визначається тим, що необхідний «для життя» запас знань і способів дії не може бути постійним [1].

Аналіз же функціонування суб'єктів освітнього процесу показує, що важливим чинником їх успішного розвитку є мотивація викладачів до праці та професійного зростання. Навіть більше, в ринкових умовах мотивація виступає як відокремлений вид діяльності, тобто функція управління, і як спосіб впливу, тобто метод управління. Розкриття різних сторін мотивації педагогічної діяльності спостерігаємо у багатьох наукових дослідженнях [3; 4; 6; 10].

Аналіз підходів вітчизняних учених до проблеми педагогічної мотивації показує, що її визначення не має однозначного тлумачення. Педагогічна мотивація як вибіркоче ставлення до предметів і умов праці характеризується спрямованістю (самоосвітньої, цивільної, пізнавальної і т.д.), стійкістю (прагнення бути і залишатися педагогом), динамічністю (самоактуалізація, професійний ріст) і розглядається як ієрархічна структура, в яку входять відносини педагога до себе і до своїх вихованців, ціннісні орієнтації, цілі, смисли, потреби в педагогічній діяльності.

Дослідження проблематики потенціалу професійного росту персоналу вузу розглядається в наукових працях Дж. Хакмана, Г. Олдхема, М. Магури, І. Пономарьова. Оцінка мотивації персоналу відноситься до однієї з її форм, а саме мотивація працею – мотивація, що виникає у працівника організації при виконанні самої роботи. Відповідно до «Теорії характеристик роботи» Дж. Хакмана та Г. Олдхема, у змісті праці існує ряд факторів, які мотивують працівника. Мотивація працею створюється у процесі виконання роботи, що приводить до самовиробництва винагороди. У сучасній науці ця теорія отримала назву редизайну праці, відповідно до якої задоволеність роботою слід вимірювати через п'ять характеристик: різноманіття роботи; закінченість роботи; значимість роботи; автономність у роботі; зворотній зв'язок з роботою [2, с. 56].

Ці характеристики з теорії редизайну праці знаходяться у певному взаємозв'язку. Визнаний основоположник вітчизняних наук про працю В. Ядов описав основну тенденцію у розвитку професійного росту працівника, у тому числі викладача вищої школи. Відповідно його дослідженням трудова мотивація має дворівневу диспозиційну структуру і складається з ядра і провідних мотивів, які залежать від конкретних умов праці і життя працівників [13, с. 106].

Ядро трудової мотивації викладачів вищої школи складають такі компоненти, як самореалізація, пізнавальний процес, пошук істини, соціальні мотиви, матеріальні стимули, самоствердження і саморозвиток та інше.

Ріст професійної активності пов'язаний насамперед із мотивами, які визначаються як спонукання до діяльності. Активність особистості представлена сукупністю мотивів, які складаються в певну ієрархічну систему. Мотиваційна складова може бути описана через характеристику образних мотивів. Як відомо, сенсоутворювальними мотивами будь-якої діяльності, зокрема й професійної, є такі групи: соціальні мотиви; матеріальні мотиви; власне професійні мотиви; мотиви самозахисту і самозбереження; самотворення, саморозвитку.

Ціннісно-мотиваційна сфера особистості професіонала не є статичною освітою. Під впливом різних зовнішніх і внутрішніх факторів вона зазнає змін. Динамічність мотивації і ціннісної її орієнтації є атрибутивною ознакою цього особистісного утворення [8, с. 86].

Перебудову мотиваційної сфери викладача в процесі становлення професіоналізму відзначає Є. Рогов, вважаючи, що для кожного періоду розвитку особистості педагога і для кожного типологічного складу існує особлива міра співвідношення значущих і незначущих спонукань. Автор вказує на змінні, що впливають на структуру та ієрархію мотивів: стаж роботи, взаємини в педагогічному колективі, відносини з адміністрацією, ставлення студентів до предмета, оцінка професійного рівня колегами та ін. [15, с. 185].

А. Реан виділяє три мотиваційних компонента, що характеризують мотивацію професійно-педагогічної діяльності: внутрішня мотивація, зовнішня позитивна і зовнішня негативна, а також ступінь оптимальності мотиваційного комплексу [11, с. 79].

Оптимальність мотиваційного комплексу забезпечує успішність професійної діяльності й актуалізує потребу в професійному рості.

Найголовнішою умовою успішної роботи викладача вищої школи має стати визнання цінності кожної людини, важливості людських взаємин у процесі навчання і виховання.

Проведений аналіз ціннісно-мотиваційної детермінації професійного росту викладача вищої школи дає змогу зробити **висновок**, що система вищої освіти як соціальний інститут забезпечує процес підготовки фахівців високої кваліфікації та проведення наукових досліджень. Реалізація названих завдань покладено на викладачів вищої школи, які суміщають ці складні види діяльності. Така специфіка професійної діяльності накладає відбиток на особистісну організацію професіоналізму.

Складна структура ціннісно-мотиваційної сфери, що виражається у відношенні суб'єкта до об'єктивної дійсності, колективу і що виявляється в активній діяльності, служить базою професійного росту викладача вищої школи. Ціннісно-мотиваційна детермінація професійної діяльності викладача вищої школи характеризується спрямованістю, стійкістю, динамічністю, і розглядається як ієрархічна структура, в яку входять ставлення викладача до себе, до студентів, орієнтири, цілі, потреби в педагогічній діяльності.

Сформована мотивація професійного саморозвитку – одне з основних умов самостійного освоєння викладачем необхідних знань і вмінь, розвитку особистісних характеристик, необхідних для успішного оволодіння професійною діяльністю. Проблема формування стійкої мотивації професійного росту – складне завдання педагогічного мікросоціуму кожного конкретного вищого навчального закладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Асмолов А.Г. Личность как предмет психологического исследования. Москва : Издательство Московского университета. 1984. 208 с.
2. Баєва О.В., Новальська Н.І., Згалат-Лозинська Л.О. Основи менеджменту: практикум : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 524 с.
3. Бастун М.В. Культурологічний підхід в освіті та його психолого-педагогічне забезпечення. *Горизонти освіти*. 2012. № 3. Т. 2(36). С. 170–175.
4. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи : методичний посібник для студентів магістратури. Київ : Центр навчальної літератури, 2003. 316 с.
5. Вища освіта України : стан і проблеми / під ред. В.Г. Кинельова. Київ : Освіта, 1994. 156 с.
6. Гура О.І. Професіограма викладача вищого навчального закладу як основа його професійної підготовки. *Социальные технологии. Актуальные проблемы теории и практики* : международный межвузовский сборник научных работ. Запорожье : ГУ «ЗИГМУ», 2007. Вып. 36. С. 83–92.
7. Кухтерина Е.А. Психологические аспекты карьерного роста. *Журнал практического психолога*. 2002. № 1. С. 59–64.
8. Леонтьев Д.О. Ценностные представления в индивидуальном и групповом сознании. *Психологическое обозрение*. 1998. № 1. С. 34–45.
9. Мітіна Л.М. Психологія праці і професійного розвитку педагога. Київ : Академія, 2004. 320 с.

10. Мороз О.Г., Падалка О.С., Юрченко В.І. Викадач вищої школи: психолого-педагогічні основи підготовки / за заг. ред. О.Г. Мороза. Київ : НПУ, 2006. 208 с.
11. Реан А.А., Коломинский Я.Л. Социальная педагогическая психология. Санкт-Петербург : Питер, 1999. 416 с.
12. Телегіна І.П. Підходи до оцінки мотивації професійної діяльності працівників вищої школи. Київ : Просвіта, 2009. 297 с.
13. Ядов В.А. Социологическое исследование: методология, программы, методы. Москва : Наука, 1997. 248 с.
14. Хорунжа О. Педагогічні технології процесу виховання моральних якостей майбутніх учителів у позааудиторній діяльності. *Духовність особистості*. 2012. Вип. 1. С. 174–182.
15. Rogov E.I., Rogova E.E. Professional ideas as factor of attitude towards performed activity. *Asian Social Science*. 2014. Vol. 11. № 8. P. 233–242.

REFERENCES

1. Asmolov A.G. (1984) Lychnost kak predmet psikhologicheskogo yssledovaniya [Personality as a subject of psychological research]. Moscow [in Russian].
2. Baieva O.V., Noval'ska N.I., Zghalat-Lozyn'ska L.O. (2007) Osnovy menedzhmentu: praktykum [Fundamentals of management: workshop]. Kyiv [in Ukrainian].
3. Bastun M.V. (2012) Kulturolohichni pidkhyd v osviti ta yoho psikhologo-pedahohichne zabezpechennia (2012) [Culturological approach in education and its psychological and pedagogical support]. *Horizons of education*. № 3. P. 170–175. [in Ukrainian].
4. Vitvytska S.S. (2003) Osnovy pedahohiky vyshchoi shkoly [Fundamentals of higher school pedagogy]. Kyiv [in Ukrainian].
5. Kynelov V.H. (1994) *Vyshcha osvita Ukrainy : stan i problem* [Higher education in Ukraine: state and problems]. Kyiv [in Ukrainian].
6. Hura O.I. Profesiograma vykladacha vyshchoho navchal'nogo zakladu yak osnova yoho profesiinoi pidhotovky (2007) [Professiogram of a teacher of higher education as a basis for his professional training]. *Social technologies. Current issues of theory and practice*. № 36. P. 83–92. [in Ukrainian].
7. Kukheryna E.A. Psihologicheskie aspekty karernogo rosta (2002) [Psychological aspects of career growth]. *Journal of Practical Psychology*. № 1. P. 59–64. [in Russian].
8. Leontev D.O. Tsennostnyie predstavleniya v individualnom i gruppovom soznanii (1998) [Value representations in individual and group consciousness]. *Psychological review*. № 1. P. 34–45. [in Russian].
9. Mitina L.M. Psykholohiia pratsi i profesiinoho rozvytku pedahoha (2004) [Psychology of work and professional development of a teacher]. Kyiv [in Ukrainian].
10. Moroz O.H. (2006) Vykladach vyshchoi shkoly: psikhologo-pedahohichni osnovy pidhotovky [High school teacher: psychological and pedagogical foundations of training]. Kyiv [in Ukrainian].
11. Rean A.A., Kolomyyn'skyi Ya.L. Sotsyalnaia pedahohyeheskaia psikhohohiia (1999) [Social pedagogical psychology]. Sankt-Peterburh [in Russian].
12. Telehina I.P. Pidkhody do otsinky motyvatsii profesiinoi diialnosti pratsivnykiv vyshchoi shkoly (2009) [Approaches to assessing the motivation of professional activities of higher education employees]. Kyiv [in Ukrainian].
13. Iadov V.A. Sotsiologicheskoe issledovanie : metodologiya, programmy, metody. (1997) [Sociological research: methodology, programs, methods]. Moscow [in Russian].
14. Khorunzha O. Pedahohichni tekhnolohii protsesu vykhovannia moralnykh yakosteï maibutnykh uchyteliv u pozaaudytoranii diialnosti (2012) [Pedagogical technologies of the process of educating the moral qualities of future teachers in extracurricular activities], *Spirituality of personality*. № 1. P. 174–182. [in Ukrainian].
15. Rohov E.Y., Rohova E.E. Profesiini idei yak faktor stavlennia do vykonuvanoi diialnosti (2014) [Professional ideas as factor of attitude towards performed activity]. *Asian Social Science*. Vol. 11. № 8. P. 233–242. [in Ukrainian].